

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ
УКРАИНЫ**

**ISSN 0453-7998
ISSN 0234-5110**

ВЕСТНИК

**Харьковского
Государственного
Политехнического
Университета**

Выпуск 96

ХГПУ 2000

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ

Вестник

**Харьковского
государственного
политехнического
университета**

**Выпуск 96.   Технический прогресс и
эффективность производства**

Основан в 1961 г.

Харьков 2000

Технічний прогрес та ефективність виробництва: **Вісник Харківського державного політехнічного університету**. Збірка наукових праць. Випуск 96. — Харків: ХДПУ, 2000. — 57 с.

У віснику розглядаються актуальні питання побудови ринкової економіки в Україні: приватизаційна і підприємницька діяльність, реструктуризація промисловості, венчурний капітал і інвестиції, удосконалення економіки й організації допоміжних виробництв, зайнятість і використання робочої сили; ефективність використання основних виробничих фондів і ін.

Для наукових співробітників, викладачів, аспірантів.

В вестнике рассматриваются актуальные вопросы построения рыночной экономики в Украине: приватизационная и предпринимательская деятельность, реструктуризация промышленности, венчурный капитал и инвестиции, совершенствование экономики и организации вспомогательных производств, занятость и использования рабочей силы; эффективность использования основных производственных фондов и др.

Для научных работников, преподавателей, аспирантов.

Редакційна колегія: *П.Г.Перерва*, д-р екон. наук, проф. (відп. ред.); *М.І.Погорелов*, канд.екон.наук, проф.; *Л.М.Івін*, д-р техн.наук, проф.; *В.А.Мищенко*, д-р екон. наук, проф.; *А.І.Яковлев*, д-р екон. наук, проф.; *В.М.Тимофеев*, д-р екон. наук, проф.; *П.А.Орлов*, д-р екон. наук, проф.; *В.Г.Герасимчук*, д-р екон. наук, проф.; *О.Є.Кузьмін*; *П.В.Єгоров*, д-р екон. наук, проф.; *В.М.Луньова* (відп.секретар).

Адреса редакційної колегії: 310002, м.Харків, вул.Фрунзе, 21, Харківський державний політехнічний університет, тел.: (0572) 40 - 02 - 78.

Рекомендовано до друку Вченою радою ХДПУ,
протокол № 3 від 31.03.2000р.

В 4309010000 115
2000 **Замовлене**

© Харківський державний
політехнічний університет, 2000

*Н.В.Бондаренко, канд. економ. наук,
Я.А.Максименко, канд. економ. наук*

РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ВЛАСНОСТІ В ТРАНЗИТИВНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано хід роздержавлення в Україні, обґрунтовано його переваги. Розглянуто особливості реформування власності в Харківській області, а також місце області серед інших регіонів країни. Надано рекомендації щодо підвищення ефективності процесу роздержавлення.

Реформування власності є однією з обов'язкових умов ефективного функціонування ринкової економіки. Але його ефективність може виявитися лише при одночасному здійсненні інших перетворень: прийнятті відповідного законодавства, лібералізації цін і зовнішньої торгівлі, забезпеченні конвертованості національної валюти, наданні керівництву роздержавлених підприємств більшої самостійності в організації їх діяльності.

У процесі роздержавлення повинні реалізуватися такі цілі:

- ◆ підвищення ефективності діяльності роздержавленого підприємства, тому що у власників з'являються стимули активніше діяти через прагнення збільшити свої прибутки та зменшити ймовірність банкрутства;
- ◆ зменшення товарних дефіцитів і залишків. Для забезпечення своєї прибутковості підприємства повинні бути уважними до побажань споживачів. Це передбачає знання того, які продукти бажали б мати покупці, бажаний рівень якості та скільки б вони могли заплатити за ці товари;
- ◆ посилення конкуренції. Приватизація повинна сприяти зменшенню монопольної влади державних підприємств і розвитку конкуренції;
- ◆ збільшення доходної частини як державного, так і місцевого бюджету;
- ◆ формування середнього класу, тобто класу ефективних власників.

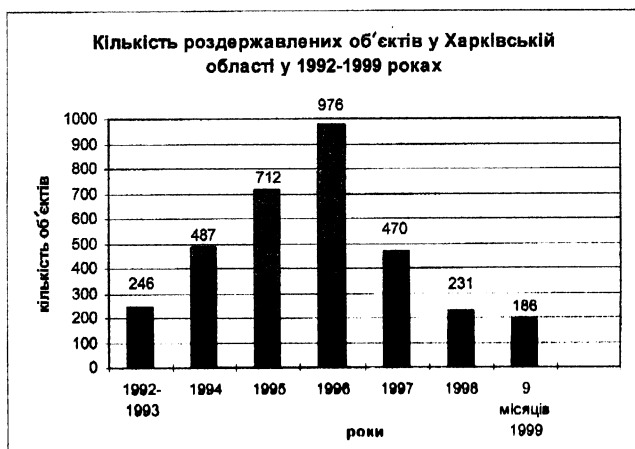
Приватизація державного майна в країні проводиться з 1992 року. Із самого початку процес реформування власності відбувався доволі повільними темпами. Це було обумовлено цілим рядом негативних факторів, які мали місце в суспільстві в

період переходу від командно-адміністративної до ринкової економіки: політичні суперечності та нестабільність у здійсненні ринкових перетворень, недостатня методологічна і методична обґрунтованість приватизації, надмірна політизованість підходів до її здійснення.

Однак, не дивлячись на вплив негативних факторів, які стримували процес реформування, держава цілеспрямовано тримала курс на створення ринкової економіки, що базується на рівноправному функціонуванні всіх форм власності.

В Україні з початку процесу роздержавлення станом на 1 жовтня 1999 року змінили форму власності 65328 підприємств, організацій та установ. З них 3308 об'єктів, або 5,1%, припадає на Харківську область. Серед інших регіонів країни за цим показником область займає 5 місце після Донецької (11,1%), Львівської (9,7%), Дніпропетровської областей (7,6%) та м. Києва (7,4%).

Останнім часом темпи процесу почали уповільнюватись. Якщо пік активності припадав на 1995-1996 роки, то кількість роздержавлених об'єктів за останній рік приблизно така ж, як і була на початку процесу роздержавлення власності (мал.1).

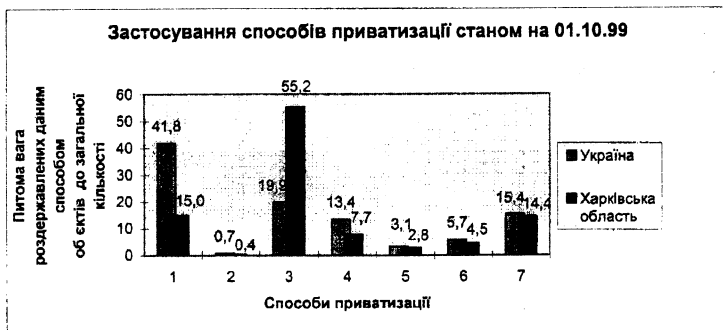
Мал. 1

Серед загальної кількості роздержавлених в області об'єктів 77,4% складають об'єкти з відносно невеликою вартістю (до 1 млн.грн.), або об'єкти групи А. На долю підприємств, вартість яких перевищує 1 млн.грн., тобто які відносяться до груп Б, В, Г, припадає 21,3% і лише 1,3% загального кола становлять об'єкти групи Д, або об'єкти незавершеного будівництва. Структура розподілу поміж класифікаційними групами

області майже не відрізняється від української в цілому. У той же час на 1 жовтня 1999 року в області державну форму власності на іншу не змінив жоден об'єкт соціальної сфери, віднесений Державною програмою приватизації до класифікаційної групи Ж. Тоді, коли в Україні активізувався процес роздержавлення об'єктів саме цієї сфери, лише 4 регіона не приділили достатньо уваги цьому питанню. Поряд із Харківською областю, це - Дніпропетровська та Кіровоградська області, а також м.Севастополь.

З точки зору ефективності функціонування роздержавлених об'єктів найбільший інтерес для нових власників викликають підприємства торгівлі, промисловості, будівництва та сільського господарства. Тому активніше процес роздержавлення власності проходить саме в цих галузях економіки по всій державі. І саме тому галузеві структури роздержавлених об'єктів України в цілому й окремо Харківської області дуже схожі. Так, питома вага підприємств торгівлі та громадського харчування в загальній кількості об'єктів, що змінили форму власності, склала по Харківській області й Україні відповідно 48,1% та 44,9%, побутового обслуговування - 16,4% та 17,9%, промисловості - 11,2% та 10,6%, будівництва - 7,3% та 5,0%, сільського господарства - 5,5% та 4,7%, інших - 11,5% та 16,9%.

Слід відзначити, що якщо розподіл роздержавлених об'єктів за класифікаційними групами та галузями економіки в області майже не відрізняється від середньоукраїнського, то за способами приватизації - навпаки. Для кращого сприйняття проілюструємо це діаграмою (мал.2).

Мал.2

Способи приватизації: 1 - викуп товариствами покупців; 2 - викуп за альтернативним планом; 3 - викуп державного майна, зданого в оренду з викупом; 4 - продаж на аукціоні; 5 - продаж за некомерційним конкурсом; 6 - продаж за комерційним конкурсом; 7 - продаж акцій відкритих акціонерних товариств.

Особливістю Харківської області є те, що при роздержавленні об'єктів перевага віддається викупу державного майна, зданого в оренду з викупом. У такий спосіб реформували власність більше половини об'єктів, що дозволило області зайняти за цим показником 1 місце по Україні. У більшості регіонів країни зміна форми власності відбувалась переважно з використанням викупу майна товариствами покупців, який також поширений і в нашій області. Таким чином на 1 жовтня 1999 року було роздержавлено 495 об'єктів. Третій із найбільш поширених способів - продаж акцій відкритих акціонерних товариств. На 1 жовтня 1999 року в області нараховувалось 476 колишніх державних підприємств, які стали акціонерними товариствами.

За січень-вересень 1999 року обсяги виробництва на промислових підприємствах, що змінили форму власності, зросли в порівнянні з відповідним періодом минулого року на 3%. Кращі за державні на реформованих об'єктах і показники виконання обсягів введення в експлуатацію житлових будинків. Зросла частка роздержавлених промислових підприємств, які впроваджували нові прогресивні техпроцеси та освоювали нові види продукції. У сільськогосподарських підприємствах вищою, ніж в усіх суспільних господарствах, була продуктивність худоби та птиці.

Таким чином, кількісні та якісні показники роздержавлення можна визнати позитивними. У той же час ще існують перспективи розвитку роздержавлених підприємств та організацій. З цією метою для підвищення ефективності процесу роздержавлення необхідно звернути увагу на вирішення таких проблем.

Під час зміни форми власності слід використовувати індивідуальний підхід до кожного об'єкта приватизації з урахуванням критеріїв економічної та соціальної ефективності. Треба враховувати значущість об'єкта державної власності для вирішення загальнодержавних цілей і здатність потенційного приватного власника ефективно його використовувати. Бажано розглядати бізнес-плани підприємств із належним техніко-економічним обґрунтуванням необхідності реформування. В окремих випадках необхідно також чітко обґрунтування роз'єднання промислових об'єднань, концернів й інших подібних структур або, навпаки, об'єднання підприємств.

Прорахунки в цих питаннях негативно впливають на подальшу роботу реформованих підприємств та організацій.

Для реалізації цілей роздержавлення та приватизації необхідно суворо контролювати розподіл доходів від цих процесів. Слід зазначити, що в умовах інфляції будь-яка методика оцінки підприємства та індексації фондів втрачає сенс і дозволяє особам, які здійснюють процедуру роздержавлення, використовувати її з корисливою метою. У проведенні реформування власності слід приділяти більше уваги реалізації об'єктів за комерційними цінами та викупу їх на основі конкурсу. До речі, по Харківській області шляхом комерційного і некомерційного конкурсу було роздержавлено відповідно 4,5% та 2,7%, тобто ці способи не зайняли належного місця.

Також роздержавлення буде більше сприяти підйому економіки, коли воно набуде інвестиційного характеру, тобто власник повинен заохочувати інвестиції для збільшення обсягів виробництва. У свою чергу це надасть нові робочі місця і буде сприяти зайнятості населення.

Послаблення контролю з боку держави за виконанням адміністрацією підприємства законодавства та статутних норм іноді приводить до зростання зловживань з боку керівництва об'єктів. До того ж ці моменти не сприяють поєднанню працівників із засобами виробництва як співвласників-акціонерів і т.п. Подібний стан справ зводить усі переваги колективних, кооперативних й акціонерних форм господарювання нанівець, негативно відображається на мотивації до праці та веде до нарощування соціальної напруженості в трудових колективах, а в результаті призводить до спаду виробництва.

Таким чином, постійний аналіз перебігу роздержавлення та приватизації, усунення виявлених недоліків і врахування запропонованих рекомендацій, на наш погляд, буде сприяти росту ефективності вказаних процесів.

При підготовці статті були використані офіційні статистичні дані Держкомстату України та Харківського обласного управління статистики [1, 2].

Список літератури: 1. Статистичний бюлетень "Про соціально-економічне становище України за січень-жовтень 1999 року".-К.: Державний комітет статистики України, 1999.-96 с. 2. Статистичний бюлетень "Про діяльність підприємств, які змінили форму власності, за 9 місяців 1999 року".-Харків: Обласне управління статистики, 1999.-64 с.

Надійшла до редколегії 06.03.2000

СОДЕРЖАНИЕ

Бондаренко Н.В., Максименко Я.А. Роздержавлення власності в транзитивній економіці України	3
Доронина М.С., Шемаева Л.Г. Методы и модели в управлении материальными потоками предприятия	8
Степанова Е.М. Маркетинговая активность предприятий и методы ее исследования	13
Бабушкин А.И., Гавва В.Н., Сафронов Я.В. Методические начала перестройки и совершенствования экономической подготовки специалистов инженерного профиля	20
Петросянц К.В. Методы финансового анализа в рыночной экономике	23
Бойко А.А. Методики определения стоимости объектов недвижимости с использованием регрессионного анализа	27
Гуторова Э.А. Исследования вопросов анализа операций с ценными бумагами	31
Делог Л.Н. Типология механизмов принятия управленческих решений на предприятии	36
Еськов А.Л., Канурная З.Ф. Повышение роли учетной информации в принятии управленческих решений по укреплению экономики предприятия ...	42
Бурлуцкий С.В. Диверсификация портфеля ценных бумаг с использованием модели полезности	46
Посохова С.В. Новый подход к формированию внутрифирменной трудовой мотивации	51

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

**ВЕСТНИК ХАРЬКОВСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
ПОЛИТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА**

Выпуск 96

Редакторы: Перерва Петр Григорьевич, Иванова Лидия
Федоровна, Верлока Наталья Ивановна

Подписано к печати 30.03.2000. Формат 60x84/16. Бумага CopyRex.
Усл. печ. л. 3.52 Уч.- изд.л. 3.55. Тираж 150. Зак. 14-10.

Напечатано на ризографе Х111У
310002, г.Харьков, ул. Фрунзе, 21.
Свидетельство о государственной регистрации ХК №990 от 17.04.98